

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Дана робота присвячена узагальненню і обґрунтуванню рекомендацій управління формуванням інформаційних ресурсів підприємства для оптимального вибору управлінських рішень, що дозволяють підвищити менеджмент та ефективність інформаційних систем підприємства.

Даная статья посвящена обобщению и обоснованию рекомендаций управления формированием информационных ресурсов предприятия для оптимального выбора управленческих решений, позволяющих повысить менеджмент и эффективность информационных систем предприятия.

This article is devoted to generalization and reasoning of information resources for optimal enterprise management solutions that improve efficiency and management information systems company.

Ключові слова: інформаційний ресурс, формування інформаційних ресурсів, інформаційне забезпечення підприємства, інформатизація підприємства, бізнес-модель.

Ринкові відносини в Україні супроводжуються створенням нової ефективної та гнучкої системи управління підприємством. Управління підприємством є динамічним процесом і пов'язане із використанням та переробкою значних обсягів різноманітної інформації. Систематичне дослідження цих змін, своєчасне прогнозування та оперативне реагування на них, а також прийняття правильних та ефективних рішень – основна мета управління. Тому управлінці повинні своєчасно забезпечуватися достовірною інформацією, яка відображає зміни показників зовнішнього середовища, ресурсного потенціалу, форм організації праці та управління, фінансового стану та інших складових функціонування підприємства.

Стабільний розвиток і конкурентоздатність сучасного підприємства залежить від рівня інформатизації господарської діяльності підприємства. Економіка характеризується динамічним розвитком інформаційних технологій та використанням їх в управлінні підприємством, а це, у свою чергу, сприяє удосконаленню процесів управління на основі інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємства і визначають результативність реалізації не тільки його поточних завдань, а й стратегічних цілей розвитку.

Нова парадигма управління підприємством, яка ґрунтується на використанні інформаційних ресурсів, є науковою проблемою. Вирішенням цієї проблеми, зокрема питанням дослідження ефективності використання і управління інформаційними ресурсами підприємства займалось чимало науковців, серед яких можна виділити А.Веревенко, В.Годін, С.Деверадж, Ю.Канигін, В.Ластовецький, В.Огурцов, В.Смірнова, А.Урсул та ін.

Аналіз публікацій з даної проблематики показав, що вивчення проблем формування інформаційних ресурсів для ефективного управління підприємством не можна визнати завершеним через їх стрімкий розвиток та з урахуванням специфіки сучасного управління господарських об'єктів і

відповідно може бути предметом багатьох досліджень.

Метою даної праці є узагальнення і обґрунтування рекомендацій щодо управління процесом формування інформаційних ресурсів підприємства.

Проведений аналіз формування інформаційних ресурсів дозволяє виділити такі проблеми управління інформаційними ресурсами на підприємствах:

- ✓ невизнання з боку керівництва ролі інформаційних ресурсів для ефективного управління;

- ✓ відсутність системи звітності в галузі інформатизації на підприємствах, яка б відповідала за управління інформаційними ресурсами підприємства;

- ✓ придбання інформаційного забезпечення за старими методиками, що не відповідають сучасному стану розвитку ринкової економіки;

- ✓ відсутність бажання у керівництва підприємств визначати ефективність обґрунтування проектів інвестування у розробку та придбання інформаційного забезпечення;

- ✓ відсутність дослідження концептуальних засад управління інформаційними ресурсами на підприємстві та створення моделі управління підприємства на основі механізму управління інформаційними ресурсами;

- ✓ невикористання інформаційних ресурсів у системі планування діяльності підприємства;

- ✓ недосконала система використання інформації, яка отримана як вихідна з інформаційних систем, для розробки управлінських рішень;

- ✓ відсутність системи оцінки кількісних показників рівня розвитку інформаційної системи підприємства, що характеризують технічне і програмне забезпечення фахівців підприємства;

- ✓ відсутність програм підвищення якісного рівня фахівців з інформаційного забезпечення;

- ✓ використання керівниками недостатньої, неоперативної і нерегулярної інформації тощо.

Зрозуміло, що вирішення цих питань дасть можливість ефективно управляти підприємством та приймати оптимальні управлінські рішення.

Опишемо деякі підходи розв'язання проблеми формування інформаційних ресурсів на підприємствах.

Особливості сучасного розвитку економіки дають змогу визначити основні аспекти вивчення інформаційних ресурсів, котрими є: інформаційні ресурси як фактор виробництва, резерви ділових і владних структур, предмет, продукт і засіб праці управлінця, фактор конкурентної боротьби, елемент ринкового механізму, суспільне благо, об'єкт купівлі-продажу (товар) тощо.

Щодо визначення поняття «інформаційний ресурс», то на сьогодні не існує єдиного бачення змісту цього поняття.

Інформація стає важливою складовою виробничого процесу і витісняє з нього традиційні фактори виробництва – природні ресурси, працю і капітал, а також стає основним ресурсом науково-технічного і соціально-економічного

розвитку. Саме якість інформаційних ресурсів та ефективність їх використання все більшою мірою визначають якість і ефективність управління підприємством. Це пов'язано з появою комп'ютерних інформаційних технологій, розвитком інформатизації всіх господарських процесів підприємства та сфер діяльності людини, а також безлічі інших процесів і систем, які використовують інформацію як базисний ресурс.

Інформаційні ресурси є одним з найважливіших засобів досягнення мети будь-якого виду діяльності. Саме інформація допомагає прийняти управлінське рішення про зосередження ресурсів у визначений час і у визначеному місці, що дозволяє реалізувати цілі підприємства і вирішити проблему обмеженості ресурсів.

Інформаційні ресурси – це вся накопичена інформація про оточуючу нас дійсність, зафіксована на матеріальних носіях чи в будь-якій іншій формі, яка забезпечує її передачу у часі і просторі між різними споживачами для вирішення наукових, виробничих, управлінських та інших завдань [1].

Щодо класифікації інформаційних ресурсів, то її необхідно проводити з врахуванням всіх особливостей, рис, властивих різним видам ознак. Інформаційні ресурси у структурних підрозділах підприємства можна класифікувати за такими основними ознаками: типом зв'язку структурного підрозділу із зовнішнім середовищем; функціональним призначенням і характером діяльності структурних підрозділів; відношенням повідомлення до суб'єкта, який управляє структурним підрозділом; відношенням до цільової функції структурного підрозділу; логічним змістом; фізичною формою подання; процедурами перетворення; ступенем перетворення; ступенем додаткової переробки перед використанням; сферою застосування; ступенем комплектності; місткістю і стабільністю; формою і способами одержання; упорядкованістю [6, 9].

Інформаційні ресурси можна класифікувати залежно від їх якісного змісту (вичленення цінної за змістом інформації, від якої залежать певні управлінські дії); кількісних характеристик (доцільно виділяти імовірнісні, семантичні й інші міри інформації).

Серед класифікаційних ознак слід також назвати спосіб передачі інформації, вид перетворювача, рівень достовірності, залученість до обчислювальних процесів тощо.

Важливу основу для класифікації представляє джерело інформації, причому у цій якості виступають як об'єкт, віддзеркалення якого є інформація, так і суб'єкт, що створює і поширює її.

Залежно від суб'єкта (конкретного органу управління або його працівника, який одержує, поширює і обробляє інформацію) розрізняють аналітичну, прогнозну, довідкову, ознайомлювальну, рекомендаційну й іншу інформацію.

Підставами для класифікації можуть служити також напрям руху інформації, періодичність виникнення і передачі та ін.

Додаткова класифікаційна ознака «носіїв інформації», яка запропонована В.Огурцовим [6], дає можливість визначити об'єкти спрямування інформаційної політики підприємства, здійснити формування інформаційних ресурсів щодо їхніх носіїв (інформаційне забезпечення, інтелектуальна власність, персонал, інформаційна структура організації), а також аналізувати стан їх сформованості, виявити резерви використання в процесі функціонування підприємства.

Під інформаційним забезпеченням діяльності підприємства розуміємо форми, методи та інструменти управління інформаційними ресурсами, які необхідні для стабільного функціонування й ефективної реалізації напрямів розвитку підприємства.

Розглядаючи інформаційне забезпечення, необхідно з'ясувати, що повинно бути забезпечено. Якщо мова йде про забезпеченість системи управління як сукупності інформації, то воно вичерпується, завершується, стає реальним з такої появи. Якщо ж мається на увазі забезпечення організованості системи управління, упорядкованості взаємодії, функціонування її компонентів, то під забезпеченням слід розуміти діяльність. Поняття «інформаційне забезпечення» більше відповідає розумінню забезпечення, як створення підтримки відповідних організаційно-функціональних характеристик системи управління. Таким чином, існують причини для виділення двох значень поняття «інформаційне забезпечення»: як забезпечення системи управління сукупністю інформації; як діяльність, що пов'язана із засобами збирання, реєстрації, передачі, зберігання, опрацювання та представлення інформації. Ці значення поняття є нерозривними і можна визнати, що інформаційне забезпечення системи управління – це поєднання всієї інформації, яка використовується в ній, специфічних засобів і методів її обробки, а також діяльності фахівців з її ефективного удосконалення та використання.

Потреба в інформації зростає і підприємства й організації все більше коштів вкладають в інформатизацію процесів свого функціонування [4], яка є одним з напрямів формування інформаційних ресурсів. Під інформатизацією підприємства розумітимемо «сукупність взаємопов'язаних організаційних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, спрямованих на створення умов для задоволення інформаційних потреб підприємства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів...» [7].

Оскільки частка витрат на інформатизацію в загальному обсязі витрат на інновацію й інформатизацію підприємства є досить значною, то потрібно будувати бізнес-моделі, які дозволяють аналізувати зв'язок між доходом і витратами на інформатизацію підприємств (витрати на програмне забезпечення, витрати на оплату послуг сторонніх організацій у сфері інформатизації, витрати на обчислювальну техніку). За даними останніх п'яти років для одного підприємства Чернівців побудована множинна лінійна

регресійна модель:

$$\hat{y} = 1690112,694 - 5,465x_1 + 438,843x_2 + 2,946x_3,$$

де x_1 – витрати на програмне забезпечення (тис.грн.); x_2 – витрати на оплату послуг сторонніх організацій у сфері інформатизації (тис. грн.); x_3 – витрати на обчислювальну техніку (тис.грн.).

Виявлено, що для підприємства найбільш корелюючою складовою витрат на інформатизацію з доходом підприємства є витрати на оплату послуг сторонніх організацій у сфері інформатизації.

Можна також побудувати нелінійну регресію залежності рівня інформаційних витрат від обсягу товарообороту, яка носить гіперболічний характер.

Побудована трьохфакторна нелінійна регресійна модель показує, що із зростанням рівня автоматизації середня чисельність управлінського персоналу знижується і використовуючи цю модель можна аналізувати зв'язок чисельності управлінського персоналу від загальної чисельності робітників підприємства, обсягу товарообороту та рівня автоматизації. Побудована модель дає змогу визначити чисельність управлінського персоналу у плановому періоді.

Отже, одним із напрямків використання інформаційних ресурсів на усіх стадіях процесу формування та прийняття управлінських рішень є розробка бізнес-моделей.

Особливості управління інформаційних ресурсів сучасного підприємства диктують вимоги щодо впровадження інформаційних систем на підприємстві, що змінює характер діяльності управлінського персоналу, підвищує оперативність, наукову обґрунтованість та об'єктивність прийнятих управлінських рішень, надає можливість вирішення принципово нових економічних задач, які до впровадження інформаційних систем не розв'язувалися апаратом управління; збільшує час на творчу роботу працівників за рахунок скорочення обсягів виконання рутинних операцій вручну; у результаті автоматизації процесів інформаційного обслуговування підвищилася інформованість управлінського персоналу.

Для стратегічного управління процесом формування інформаційних ресурсів підприємств пропонується методичний підхід до визначення складових стратегії їх інвестування, якими є інвестиційна привабливість інформаційних систем, готовність підприємства до сприйняття інвестиційного проекту інформаційної системи та його ефективність.

Ще один підхід до вивчення інформаційних ресурсів підприємства – це формування і використання інформаційних ресурсів у системі планування діяльності підприємства. У цьому ракурсі під інформаційними ресурсами системи планування розуміємо документи та масиви документів, зафіксовані

на будь-якому носії, або послуги на інформаційному ринку, що постачаються по комп'ютерним мережам із зовнішніх та внутрішніх інформаційних джерел, зберігаються та є основою для аналізу, контролю та формування планових і прогнозних показників функціонування підприємства.

Отже, можна сформувати такі висновки:

1. Практичне застосування визначення поняття «інформаційний ресурс» та класифікації цього виду ресурсів дає змогу формулювати цілі і завдання інформаційної політики підприємства, сприятиме уникненню помилкових рішень щодо управління інформаційними ресурсами.

2. Без ефективного інформаційного забезпечення не можливе взагалі ефективне управління підприємства.

3. Опис господарських процесів потребує побудови бізнес-моделей як інструменту оптимізації діяльності підприємства.

4. Об'єктивна оцінка інформаційних ресурсів підприємства та стратегії інвестування в інформаційні ресурси дозволяє створити ефективну інформаційну систему підприємства.

Список використаних джерел:

1. Вереvченко А.П. Информационные ресурсы для принятия решений: Учебное пособие. / А.П.Вереvченко, В.В.Горчаков, И.В.Иванов, О.В. Голодова. – М. : Академический проект, 2002. – 560 с.

2. Вінничук О.Ю. Автоматизація бізнес-процесів як один із підходів прийняття ефективних управлінських рішень. / О. Ю. Вінничук // Праці V-ої Міжнародної школи-семінару [„Теорія прийняття рішень“], (Ужгород, 27 вересня – 1 жовтня 2010 р.). – Ужгород : УжНУ, 2010. – С.39.

3. Вінничук О.Ю. Прийняття управлінських рішень підприємства на основі моделювання бізнес-процесів. / О. Ю. Вінничук // Матеріали I Міжнародної науково-методичної конференції [„Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці“], (Чернівці, 1-4 квітня 2009 р.). – Чернівці : ДрукАрт, 2009. – С.70.

4. Годин В.В. Управление информационными ресурсами: 17-модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 17. / В.В. Годин. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 352 с.

5. Деверадж С. Тайны ИТ: Измерение отдачи от инвестиций в информационные технологии/С.Деверадж, Р. Кохли. –М. : Букфпресс, 2006. – 192 с.

6. Журавлєва И.В., Обобщение методических подходов к экономической оценке информационных ресурсов. / И.В.Журавлєва, В.В.Огурцов // Зб. наук. пр. «Економіка: проблеми теорії та практики». – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004.– Вип. 193. – С.1114-1121.

7. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1998. – №27-28 / <http://www.kmu.gov.ua/z1/portal/show?nreg=75/98-%E2%F0&print=1>.

8. Ластовецький В. Інформаційне забезпечення підприємницької діяльності / В.Ластовецький // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006.– №10. – С.7-10.

9. Немцова Е.С. Роль и значение информационных ресурсов для процесса принятия решений в системе управления предприятиями в условиях конкурентной среды. / Е.С.Немцова // Вестник СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2004. – №2 (13). – С.54-59.